

ลักษณะทางสังคมของผู้ลงการบุตรในอุดมคติ

ความแตกต่างของสภาพแวดล้อมทางสังคม มีส่วนในการกำหนดขนาดของครอบครัว โดยทั่วไปมักจะพบว่าบุคคลที่เลือกการศึกษาระดับสูงและฐานะทางสังคมต่ำมีบุตรหลายคน บุคคลที่มีการศึกษาและฐานะทางสังคมสูงมีบุตรน้อย ดังนั้นในสภาพสังคมที่ต่างกันน่าจะมีผลต่อความต้องการการบุตรในอุดมคติที่ต่างกัน ทั้งนี้เพราะสตรีที่มีการศึกษาและฐานะทางสังคมสูง ย่อมมีโอกาสที่จะได้รับรู้สิ่งใหม่ๆ และมีแรงจูงใจที่มีจำนวนบุตรในอุดมคติน้อยกว่าสตรีที่มีฐานะทางสังคมและการศึกษาค่ำๆ บทนี้จึงสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยทางสังคมทั้งนี้ ทั้งการศึกษาระดับความทันสมัย เพื่อจะดูความแตกต่างของความต้องการในเรื่องจำนวนบุตรของสตรีที่มีความแตกต่างกัน

๑. การศึกษา เป็นปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการกำหนดจำนวนบุตรในอุดมคติ ในหลายประเทศจำนวนบุตรในอุดมคติดีความสัมพันธ์กับการศึกษาของคู่สมรส ซึ่งมักจะพบว่าในกลุ่มบุคคลที่มีฐานะการศึกษาสูงมักจะต้องการมีบุตรในอุดมคติน้อยกว่า เพราะควรจะเป็นผู้ที่วางแผนการสำหรับชีวิตไว้กว้างรอบคอบ ดังนั้นในบุคคลที่มีการศึกษาค่ำจึงควรจะเป็นผู้ที่ต้องการมีบุตรหลายคน สำหรับการศึกษารังนี้ถึงปรากฏการณ์ตารางที่ ๔ ว่า จำนวนบุตรในอุดมคติของกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาจบชั้นประถมศึกษาที่น้อยกว่าผู้ที่มีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายได้มากกว่าโดยกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาพออ่านออกเขียนได้ และสตรีที่มีการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีค่าจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยลดลงเมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น ทั้งนี้อาจจะเป็นเนื่องมาจากว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความเข้าใจต่อค่าตามและเห็นว่า การมีบุตรในอุดมคติน้อยกว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับครอบครัว แต่ในกลุ่มสตรีที่เลือกการศึกษาระดับสูง การจะเป็นเพราะว่าสตรีในกลุ่มนี้ไม่เข้าใจต่อค่าตาม หรือเพราะสตรีในกลุ่มนี้ต้องการมีบุตรในอุดมคติจำนวนมากซึ่งเนื่องมาจากความต้องการที่เกี่ยวเนื่องกับการประกอบอาชีพในสังคมชนบท เป็น

ตารางที่ ๕. จำนวนบุตรในภูมิภาคโดยเฉลี่ยต่อสตรีอายุ ๑๕-๔๔ ปี หญิงคน จำนวน ความจำนวนบุตรที่มีชีวิต และระดับการศึกษาของสตรี

จำนวนบุตร ที่มีชีวิต	ระดับการศึกษาของสตรี			
	ยกรวม	บ้านไม่ปลูก เขียนไม่ได	บ้านเขียนได ป. ๓	ป. ๔ ขึ้นไป
ยกรวม	๔.๐ (๘๐๒)	๔.๕ (๑๕๑)	๔.๓ (๑๕๑)	๓.๔ (๕๐๕)
ไม่	๓.๓ (๓๓)	๓.๒ (๑๖)	๒.๗ (๗)	๓.๕ (๕๘)
๑-๒	๓.๓ (๒๓๖)	๔.๑ (๒๓)	๓.๗ (๓๑)	๓.๑ (๑๗๘)
๓-๔	๔.๒ (๒๐๗)	๔.๑ (๕๑)	๔.๕ (๓๓)	๔.๓ (๑๖๓)
๕-๖	๔.๖ (๑๗๖)	๔.๗ (๓๘)	๔.๗ (๔๗)	๔.๕ (๔๗)
๗ คนขึ้นไป	๔.๗ (๑๑๓)	๕.๔ (๒๗)	๕.๗ (๒๓)	๕.๕ (๖๓)
ไม่ทราบ	* (๑)	-	-	* (๑)

* คำนวณในประเภทนี้มากกว่า ๘ ราย
 $\chi^2 = ๑๖.๔ \quad p < ๐.๐๕$

ตารางที่ ๑๐ จำนวนบุตรในบุคคลที่โหยงเจ็ดกับสตรีอายุ ๑๕-๔๔ ปี หนึ่งคนจำแนกตามจำนวนบุตรที่มีอยู่และระดับการศึกษาของสามี

จำนวนบุตรที่มีอยู่	ระดับการศึกษาของสามี				
	บ.ค.ร.ม.	บ้านไม่ม.อ.เขียนไม่โค	บ้านเขียนโค ป. ๓	ป.๕-ป.๖	ป.๗ ขึ้นไป
รวม	๕.๐ (๔๘๖)	๓.๕ (๑๖๕)	๔.๕ (๑๑๐)	๓.๕ (๕๐๓)	๕.๐ (๖๕)
ไม่มี	๓.๓ (๔๗)	๓.๓ (๑๗)	๓.๐ (๕)	๓.๕ (๕๐)	๒.๕ (๕)
๑-๒	๓.๓ (๒๗๒)	๓.๓ (๑๖)	๔.๕ (๑๕)	๓.๒ (๖๕๗)	๓.๒ (๒๑)
๓-๔	๔.๒ (๒๐๗)	๓.๓ (๒๐)	๔.๕ (๓๕)	๔.๓ (๑๓๑)	๓.๕ (๑๕)
๕-๖	๕.๖ (๑๗๒)	๕.๕ (๒๕)	๕.๗ (๓๖)	๕.๕ (๑๐๕)	๕.๓ (๑๖)
๗ คนขึ้นไป	๕.๗ (๑๑๓)	๕.๕ (๒๕)	๕.๑ (๒๑)	๕.๗ (๖๐)	๕.๕ (๕)
ไม่ทราบ	* (๑)	-	-	* (๑)	-

* ตัวอย่างในประเภทยีนน้อยกว่า ๕ ราย
 $\chi^2 = 126.44$ $P < .05$

เป็นที่น่าสังเกตว่าจำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีจะเพิ่มขึ้นพร้อมกับจำนวนบุตรที่มีชีวิต ซึ่งแสดงว่าทั้งระดับการศึกษาและจำนวนบุตรที่มีอยู่ต่างก็มีผลต่อจำนวนบุตรในอุดมคติ ยิ่งสตรีไม่มีการศึกษาและมีบุตรมาก จะยิ่งมีบุตรในอุดมคติมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาและมีบุตรน้อย ดังปรากฏในตารางว่า สตรีที่อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้และขณะนั้นมีบุตรถึง ๗ คนขึ้นไปมีจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ย ๕.๘ คน ในขณะที่สตรีที่มีการศึกษาจนถึงประถมปีที่ ๔ ซึ่งมีบุตร ๐ - ๒ คน มีบุตรในอุดมคติ ๑.๖ คน เมื่อยังไม่มีบุตร ผู้มีการศึกษาชั้นประถมปีที่ ๔ จะมีบุตรในอุดมคติมากกว่ากลุ่มสตรีในระดับการศึกษาอื่น ซึ่งน่าจะเห็นได้ว่า ผู้ที่มีการศึกษาดองการมีบุตรในอุดมคติเท่านั้นจริง ๆ ข้อมูลได้แสดงให้เห็นว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนบุตรในอุดมคติและระดับการศึกษา ดังนั้น การศึกษาระของสตรีจึงเป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งที่มีผลทำให้จำนวนบุตรในอุดมคติแตกต่างกันในระดับการศึกษาที่ต่างกัน

ไต่ถามการศึกษาเกี่ยวกับระดับการศึกษาของสามีพบว่า การศึกษาของสามีไม่มีผลต่อจำนวนบุตรในอุดมคติของภริยา กล่าวคือ จำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีที่มีสามีไร้การศึกษา เท่ากับสตรีที่มีสามีศึกษาจบภาคบังคับ และสตรีที่สามีมีการศึกษาบ้าง กับสตรีที่สามีมีการศึกษาคอนซางสูง มีจำนวนบุตรในอุดมคติเท่ากัน แต่อย่างไรก็ตามอาจสรุปได้จากตารางที่ ๑๐ ว่า สตรีที่สามีไม่มีการศึกษามีแนวโน้มที่มีบุตรในอุดมคติน้อยกว่าสตรีที่สามีมีการศึกษาสูง

๕. การติดต่อกับโลกภายนอก คัดค้านที่จะให้ชีวิตการติดต่อกับโลกภายนอกในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ ความมอຍครั้งในการติดต่อกับตัวตลาดของจังหวัด ลักษณะของดินที่อยู่อาศัย การรับจ้างวิญู ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์หัวหน้าเขตรัฐเรือนขาย ที่นำคัตนั้นมาใช้กับการศึกษา ภริยาหัวหน้าครัวเรือนที่มีอุดมคติว่า สามีมีลักษณะอย่างใดในคัตนั้น ภริยาก็น่าจะมีลักษณะเช่นนี้ด้วย เช่น การติดต่อกับตัวตลาดของจังหวัดก็น่าที่จะเห็นทางทั้งสองคน หรือการจ้างวิญูสมาชิกครัวเรือนก็น่าจะได้รับจ้างโดยทั่วถึงกัน ซึ่งในตอนต่อไปจะได้อธิบายมาถึงผลของคัตนี้ดังกล่าว

ก. ความบ่อยครั้งในการติดต่อกับตัวตราชองจังหวัด กับในชนบทที่มี

โอกาสเดินทางไปในเมืองนอก ๆ ย่อมมีโอกาสได้เห็นความเจริญ และรับทราบความก้าวหน้าในวิทยาการ เป็นผู้ที่มีโอกาสที่จะทราบและเข้าใจถึงความก้าวหน้าใหม่ ๆ ทางวัฒนธรรมและวิทยาการ ได้ดีกว่าคนที่ไม่เคยไปในเมือง หรือไปบ่อยครั้งกว่า จึงน่าจะเป็นผู้ที่เข้าใจ ถึงผลเสียของการมีบุตรมาก และควรจะเป็นผู้ที่ต้องการมีบุตรน้อยคน เนื่องจากอิทธิพลจากการเป็นผู้ที่ทันสมัย รับแบบความคิดใหม่ ๆ น่าจะมีผลต่อความต้องการบุตรของภริยาคด้วย จากตารางที่ ๑๖ พบว่า ความบ่อยครั้งในการติดต่อกับเขตเมืองของสามีมีผลต่อการกำหนดจำนวนบุตร นวัตกรรมของภริยา กล่าวคือสตรีผู้ที่สามีมีการไปมาติดต่อกับบริเวณตัวตราชองจังหวัดบ่อยครั้ง อย่างน้อยที่สุดอัตราเกิดครั้ง มีจำนวนบุตร นวัตกรรมโดยเฉลี่ย ๓.๘ และจำนวนบุตร นวัตกรรมจะยิ่งเพิ่มขึ้นเมื่อช่วงเวลา ในการที่สามีมีการติดต่อกับเขตเมืองห่างออก สตรีผู้ซึ่งสามีเดินทาง ไปบริเวณตัวจังหวัดค่อนข้างมากที่สุดปีละครั้ง หรือไม่เคยไปเลย จำนวนบุตร นวัตกรรมของภริยาโดยเฉลี่ย ๔.๖ เมื่อพิจารณาปัจจัยเกี่ยวกับจำนวนบุตร ที่มีอยู่ของสตรีไปศึกษารวมด้วย พบว่าสตรีที่มีบุตร ๑ - ๒ คน และสตรีที่มีบุตรมากกว่า ๘ คนขึ้นไป มีแบบแผนเด็กที่กล่าวชัดเจน แยกกลุ่มสตรีที่วางแผนตามจำนวนบุตร กลุ่มอื่น ๆ มีลักษณะที่ต่างออกไปเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม แกร์ที่ที่สามีมีการไปมาติดต่อกับเขตตราชองจังหวัดค่อนข้างน้อยครั้งหรือเดือนละครั้งแล้ว จำนวนบุตร นวัตกรรมโดยเฉลี่ยต่อสตรีจะน้อยกว่า สตรีที่สามีมีความถี่ ในการติดต่อกับตัวตราชองจังหวัดบ่อยครั้งกว่า ซึ่งทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากว่า นอกจากจะได้มีการติดต่อกับชุมชนเมืองโดยตรงแล้ว ก็อาจมีการติดต่อกับโลกภายนอกมากกว่า โดยผ่านทางดัชนีการติดต่อกับโลกภายนอกอื่น ๆ เช่น การอ่านหนังสือพิมพ์ การอ่านนิตยสาร ฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์ ดูโทรทัศน์ ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้มีผลต่อการก่อให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ แก่บุคคล จากข้อมูลในตารางนี้จึงสามารถสรุปได้ว่า การที่ สตรีนี้ในเรื่องการติดต่อกับบริเวณชุมชนตราชองมีความสัมพันธ์เชิงลบกับจำนวนบุตร นวัตกรรมของสตรี

ตารางที่ ๒๑ จำนวนบุตรในอุดมคติไทยเฉลี่ยต่อสตรีอายุ ๑๕-๕๔ ปี หนึ่งคน จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่และความบ่อยครั้งในการติดต่อกับเขตเมืองของสามี

จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่	ความบ่อยครั้งในการติดต่อกับเขตเมือง					
	ยบครวม	สัปดาห์ละครั้ง	เดือนละครั้ง	๖ เดือนครั้ง	นาน ๆ ครั้ง	ไม่ทราบ
ยบครวม	๕.๑ (๒๙๒)	๓.๗ (๑๓๕)	๓.๕ (๑๐๖)	๕.๐ (๑๕๕)	๕.๖ (๑๐๔)	๕.๒ (๑๕๕)
ไม่มีบุตรเลย	๒.๕ (๕๕)	๓.๒ (๑๒)	๒.๕ (๖)	๒.๘ (๑๖)	* (๒)	๓.๐ (๑๖)
๑-๒	๓.๕ (๑๒๕)	๓.๐ (๓๗)	๓.๐ (๕๖)	๓.๓ (๕๐)	๓.๕ (๓๐)	๓.๕ (๓๕)
๓-๔	๕.๒ (๑๕๗)	๓.๗ (๓๖)	๕.๒ (๓๕)	๓.๓ (๕๗)	๕.๓ (๓๖)	๓.๕ (๕๕)
๕-๖	๕.๖ (๑๖๕)	๕.๕ (๒๗)	๕.๒ (๒๗)	๕.๓ (๕๕)	๕.๖ (๒๕)	๕.๑ (๓๕)
๗ คนขึ้นไป	๕.๗ (๑๑๐)	๕.๒ (๒๓)	๕.๖ (๑๗)	๕.๗ (๓๕)	๕.๘ (๑๑)	๕.๗ (๒๕)

* ว่างบางในประเภทนี้มากกว่า ๕ ราย

-จำนวนรวมของสตรีที่ศึกษาตลอดจาก ๘๐๒ เป็น ๖๕๒ เพราะศึกษาเฉพาะภริยาหัวหน้าครัวเรือน

ข. การ รับฟังวิทยุ ในสังคมไทยปัจจุบันวิทยุเป็นสิ่งที่นิยมใช้กันมากเพราะ เป็นสื่อ

สำคัญที่จะรับทราบทั้งความเคลื่อนไหวของข่าวต่างๆ ตลอดจนได้มีความรู้เกี่ยวกับวิถี วิชาการใหม่ๆ ยิ่งกว่านั้นการฟังวิทยุยัง เป็นดัชนีแสดงระดับการติดต่อกับโลกภายนอกของบุคคลด้วย บุคคลที่รับฟัง วิทยุเป็นประจำย่อมมีโอกาสที่จะทราบถึงความก้าวหน้าด้านวิชาการใหม่ๆ อยู่เสมอ และมักจะเป็น บุคคลที่รับเอาแนวความคิดและสิ่งใหม่ ๆ มาปฏิบัติก่อน ได้เห็นว่า การ ฟังวิทยุมีผลต่อความต้องการ มีบุตรของบุคคลด้วย ในการ พิจารณาจากตาราง ๗ ที่ ๑๒ พบว่า สตรีซึ่งอาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีการ รับฟังวิทยุเป็นประจำ มีจำนวนบุตรในอุคมคติโดยเฉลี่ยน้อยกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ภายใน ครัวเรือนที่ไม่มีการ รับฟังวิทยุเป็นครั้งคราวหรือไม่เคยฟังเลย ข้อมูลดังกล่าวได้แสดงให้เห็นจำนวน บุตรในอุคมคติโดยเฉลี่ยซึ่งต่างกันระหว่างสตรีที่อาศัยอยู่ภายในครัวเรือนซึ่งมีความถี่ในการ รับฟัง วิทยุต่างกัน กล่าวคือ ในครัวเรือนที่มีการ รับฟังวิทยุบ่อยครั้งสตรีจะมีจำนวนบุตรในอุคมคติโดย เฉลี่ย ๓.๘ และจะเปลี่ยนเป็น ๔.๓ เมื่อภายในครัวเรือนของสตรีผู้นั้นไม่เคยฟังวิทยุเลยหรือนาน ๆ ฟังครั้ง หนึ่ง ทั้งนี้เนื่องมาจากมาจากในสมัยนี้วิทยุเป็นสิ่งที่หาซื้อได้ง่ายและ ด้ยราคาที่ไม่ สูงนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิทยุกระเป๋าทู ซึ่งอาจจะช่วยทำให้สตรีเหล่านี้ได้รับทราบ ความก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลงทางวิทยาการต่าง ๆ ทั้งโดยตรงจากรายการข่าว สารของทางการ ภาครัฐ บทความต่าง ๆ ข่าวประ เภทข่าวชาวบ้าน และที่แผงมาในรูปของ สดรวิทยุ ซึ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และแนวความคิดแบบสมัยใหม่ จำนวนบุตร ในอุคมคติจึงน้อยกว่าสตรีที่ไม่มีโอกาสทราบและไม่สนใจในข่าวสารต่าง ๆ ด้วยเหตุดังกล่าวจำนวน บุตรในอุคมคติของสตรีที่มีการ รับฟังวิทยุบ่อยครั้งจึงต่ำกว่า และยังพบต่อไปอีกว่าการ รับฟังวิทยุจะมี ผลมากที่สุดต่อสตรีที่ขณะนั้นยังมีบุตรน้อย คือ มีบุตรน้อยกว่า ๓ คน และต่อสตรีซึ่งจัดว่าเป็นผู้ ที่มีบุตรมากนับตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป

ตารางที่ ๑๒ จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยที่สตรีอายุ ๑๕-๔๕ ปี หนึ่งคน จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่ และความบ่อยครั้งในการรับฟังวิทยุ

จำนวนบุตรที่มีชีวิตอยู่	ความบ่อยครั้งในการรับฟังวิทยุ			
	บ่อยรวม	ฟังบ่อยครั้ง	นาน ๆ ฟังครั้งหรือไม่เคยฟัง	ไม่ทราบ
บ่อยรวม	๔.๑ (๖๕๑)	๓.๕ (๓๖๕)	๔.๓ (๑๕๐)	๔.๖ (๑๓๘)
ไม่มีบุตรเลย	๒.๕ (๕๘)	๒.๖ (๒๕)	๓.๓ (๑๐)	๓.๕ (๕)
๑-๒	๓.๕ (๑๖๕)	๓.๐ (๔๕)	๓.๖ (๕๑)	๓.๕ (๓๕)
๓-๔	๔.๒ (๑๕๗)	๔.๓ (๑๐๐)	๔.๖ (๕๓)	๓.๗ (๘๖)
๕-๖	๔.๖ (๑๖๕)	๔.๕ (๘๖)	๔.๕ (๕๕)	๔.๑ (๒๕)
ตั้งแต่ ๗ ขึ้นไป	๔.๗ (๑๑๐)	๔.๕ (๕๕)	๔.๑ (๓๑)	๔.๕ (๒๐)

-จำนวนรวมของสตรีที่เลิกมาลดลงจาก ๔๐๒ เป็น ๖๕๒ เพราะศึกษาเฉพาะภรรยาหัวหน้าครัวเรือน

ค. ความไกล ไกลของที่อยู่ การอาศัยอยู่ในเขตเมืองหรือชนบท มีความสำคัญต่อเรื่องการศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาทั่วไป พบว่า คนในชนบทมีการเจริญขั้นสูงสูงกว่าคนในเมือง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าชนบทหันห่างไกลแหล่งความเจริญ ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ วิทยาการใหม่ ๆ อาชีพหลักเก็บงาเกษตรกรรม จึงนำที่ดินในชนบทจะคงการมีบุตรจำนวนมาก

การศึกษาความไกลของการวิจัยต่อเนื่องระยะยาว เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเศรษฐกิจและประชากร โดยแบ่งประเภทของหมู่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่างตามลักษณะที่ตั้งออกเป็น ๔ ประเภทคือ

๑. หมู่บ้านซึ่งอยู่ห่างไกลจากตัวอำเภอมาก ไม่มีทางคมนาคมติดต่อกับโลกภายนอกได้สะดวก ต้องใช้เวลาเดินทางประมาณ ๑ - ๒ ชั่วโมง
๒. หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างไกลแต่มีการคมนาคมสะดวก สามารถติดต่อกับอำเภอหรือตลาดได้สะดวก
๓. หมู่บ้านไกลจากศูนย์กลางของตลาดมาก แต่บางแห่งอยู่ใกล้กับทางหลวงการคมนาคมสะดวกมาก
๔. หมู่บ้านอยู่ในชุมชนตลาด

ตามตารางที่ ๑๓ ผลการศึกษาพบว่า โดยทั่วไปแล้วลักษณะที่ตั้งของหมู่บ้านไม่มีผลต่อจำนวนบุตรในอุดมคติของสตรี ยกเว้นแต่สตรีที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านประเภทแรกซึ่งห่างไกลการติดต่อกับเขตเมืองอย่างมาก สตรีเหล่านี้จะมีจำนวนบุตรในอุดมคติมากกว่าสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตอื่น ในกลุ่มสตรีซึ่งในขณะสัมภาษณ์ยังไม่เป็นบุตร แม้จะมีความแตกต่างกันในลักษณะของดินที่อยู่อาศัย แต่จำนวนบุตรในอุดมคติก็ไม่แตกต่างกัน คือเฉลี่ยประมาณ ๓ คน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากว่า สตรีที่ยังไม่มีบุตร เหล่านี้กำลังยังน้อยมีความกตัญญูขังไว้ในทางสมัยใหม่ ถึงจะอยู่ห่างไกลก็อาจติดต่อกับและรับความเจริญ วิทยาการใหม่ ๆ โดยการรับวิทยุ อ่านหนังสือ สำหรับสตรีที่มีบุตรตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป

ตารางที่ ๑๑ จำนวนบุตรในกรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ยตบสตรีอายุ ๑๕-๔๔ ปี หญิงคน
จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีอยู่ และความถี่ของโกลของที่อยู่อาศัย

จำนวนบุตร ที่มีอยู่	ความถี่ของโกลของที่อยู่อาศัย				
	รวม	โกลมาก	โกล	โกล	ในชุมชนตลาด
รวม	๕.๐ (๔๘๖)	๕.๖ (๒๕๓)	๓.๖ (๒๓๙)	๓.๖ (๒๑๐)	๓.๘ (๓๖)
ไม่มี	๓.๓ (๓๓)	๓.๓ (๒๔)	๓.๔ (๒๖)	๓.๓ (๒๓)	* (๓)
๑-๒	๓.๓ (๒๓๖)	๔.๑ (๓๑)	๒.๕ (๓๕)	๓.๐ (๒๕)	๓.๑ (๑๕)
๓-๔	๕.๒ (๒๐๓)	๕.๓ (๕๓)	๓.๕ (๖๐)	๕.๑ (๕๑)	๓.๕ (๑๕)
๕-๖	๕.๖ (๑๓๖)	๕.๓ (๖๕)	๕.๐ (๕๕)	๕.๑ (๕๕)	๕.๖ (๑๕)
๗ คนขึ้นไป	๕.๓ (๑๑๓)	๕.๕ (๓๖)	๕.๐ (๓๓)	๕.๒ (๒๕)	๕.๖ (๑๖)
ไม่ทราบ	* (๑)	-	-	* (๑)	-

* ความถี่ในประเภทนี้ไม่มีมากกว่า ๕ ราย

ถึงแม้ว่าจำนวนบุตรที่มีอยู่จริงจะเท่ากัน แต่จำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีจะต่างก็มาก ถ้าที่ความแตกต่างก็มากนี้ ระยะห่างความคาดคิดต่อระหว่างที่ขึ้นอยู่กับชุมชนเมือง อาจจะเป็นเรื่องมาจากสตรีที่อยู่ห่างไกลมาก ๆ และนี่บุตรตายก่อนแล้วเป็นผู้ที่มีอายุมาก และมีการศึกษาน้อย เมื่อยังอาจยังอยู่ในท้องดินห่างไกล จึงยังคงมีค่านิยมเก่า ๆ คือ ต้องการมีครอบครัวไว้ใหญ่ เพื่อช่วยกันทำมาหากิน

๓. การทำงานนอกบ้านของสตรี การทำงานนอกบ้านหมายถึงการทำงานที่มีค่าจ้างตอบแทน อาจแบ่งช่วงการทำงานของสตรีได้เป็น ๒ ระยะคือ ระยะก่อนทำการสมรส และระยะหลังการสมรส ซึ่งมีเหตุผลที่น่าจะเชื่อได้ว่า สตรีที่เคยทำงานนอกบ้านเมื่อก่อนหรือภายหลังการสมรส ควรจะมีโอกาสได้เห็นแบบวิถีชีวิตสมัยใหม่ ซึ่งทำให้ต้องการเปลี่ยนชีวิตและความเมื่อยล้าของตนให้ดีกว่าเดิม

การเคยทำงานนอกบ้านก่อนทำการสมรสของสตรี สตรีไทยในสมัยปัจจุบัน มีแนวโน้มที่จะทำงานนอกบ้านมากกว่าสมัยก่อน เนื่องจากความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และสตรีที่เคยทำงานนอกบ้านก่อนทำการสมรสนี้ Baumert^{๒๓} รายงานผลการศึกษาในเขตเยอรมันตะวันตกว่า ผู้ที่มีบุตรในอุดมคติมากที่สุดเป็นผู้ที่ไม่เคยทำงานมาก่อนเลย รองลงไปคือสตรีที่เคยทำงาน และสตรีที่มีบุตรในอุดมคติน้อยที่สุด คือ สตรีซึ่งแม้ในขณะที่ทำการสำรวจก็กำลังทำงานอยู่

การทำงานภายหลังการสมรส ลักษณะของสังคมไทยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นผู้ประกอบอาชีพค้าเลี้ยงครอบครัวแต่ผู้เดียว ภริยามักจะอยู่บ้านทำไร่ทำสวนเท่านั้น

^{๒๓} Baumert, loc.cit., p.148

แก่ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันทำให้สตรีที่เป็นภริยามีความคิดเห็นทันสมัย
ต้องการแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูของสามี และช่วยยกฐานะของครอบครัวให้ดีขึ้น
สตรีที่สมรสแล้วจึงนิยมออกทำงานนอกบ้านมากขึ้น และมีความเห็นว่าการทำงานที่สมรสแล้ว
สตรีควรทำหน้าที่แม่บ้านเพียงอย่างเดียวก็นับเป็นความคิดที่ล้าสมัย นอกจากนี้ด้วยเหตุ
ที่ว่าสตรีมีระดับการศึกษาสูงขึ้น โอกาสในการประกอบอาชีพจึงเพิ่มขึ้น และความนิยม
ในการทำงานของสตรีที่สมรสแล้วก็เพิ่มขึ้น การออกทำงานนอกบ้านหรือการประกอบ
อาชีพของสตรีภายหลังการสมรส นอกจากเรื่องเหตุผลดังกล่าว สตรีเหล่านั้นยังมีโอกาส
ก้าวหน้าทางเศรษฐกิจด้วย ซึ่งทำให้สตรีที่สมรสแล้วและออกทำงานนอกบ้านอาจจะไม่
ต้องการมีบุตรจำนวนมาก เพราะการมีบุตรจำนวนมากเป็นอุปสรรคต่อการทำงาน
ดังนั้น การทำงานภายหลังการสมรสของสตรี จึงเป็นดัชนีหนึ่งซึ่งแสดงถึงความทันสมัย
และการแสวงหาความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ^{๕๘} Freedman^{๕๘} และผู้ร่วมงานได้ศึกษา
พบว่าในเยอรมันตะวันตกนี้ การทำงานนอกบ้านของสตรีมีผลกระทบต่อเรื่องการ
เจริญพันธุ์ ทั้งนี้เรื่องบุตรในอุดมคติและบุตรที่มีอยู่จริง สตรีเยอรมันส่วนใหญ่ทำ
งานนอกบ้านจึงต้องการมีบุตรน้อย

ในการศึกษาตอนที่ได้แบ่งกลุ่มสตรีออกตามการเคยทำงานนอกบ้านที่มีค่า
จ้างตอบแทนเป็น ๓ กลุ่ม คือกลุ่มที่หนึ่งหมายถึง สตรีที่เคยทำงานทั้งก่อนและภายหลัง

---

^{๕๘}Freedman and Others, loc. cit., p. 148

ทำการสมรส กลุ่มที่สอง คือสตรีที่แยกทำงานก่อนหรือหลังทำการสมรสเท่านั้น ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งนั้นคือ สตรีที่ไม่เคยทำงานนอกบ้านที่มีค่าจ้างทดแทนเลย ซึ่งมีมากถึงประมาณร้อยละ ๒๒ ของสตรีทั้งหมด

ปรากฏตามตารางที่ ๑๔ ว่าการทดสอบทางสถิติแสดงว่า ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานนอกบ้านของสตรีและการแจ้งจำนวนบุตรในอุดมคติ แต่เมื่อพิจารณาจากตารางพบว่า โดยทั่วไปแล้ว มีแนวโน้มที่จำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีจะลดลงเมื่อสตรีสตรีมีการทำงานนอกบ้าน สตรีที่แยกทำงานทั้งก่อนและหลังการสมรส แจ้งจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ย ๓.๕ คน ในขณะที่สตรีผู้ซึ่งไม่เคยทำงานเลยมีความต้องการโดยเฉลี่ย ๔.๖ คน ถ้าพิจารณาเฉพาะกลุ่มสตรีผู้ซึ่งเคยทำงานทั้งก่อนและหลังการสมรสจะพบว่า สตรีเหล่านี้เกือบทั้งหมดต้องการบุตรในอุดมคติไม่เกิน ๔ คน ยกเว้นกลุ่มที่ในขณะทำการสำรวจนั้นมีบุตร ๑ - ๔ คน แจ้งจำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ย ๔.๕ คน ส่วนสตรีที่แยกทำงานเฉพาะก่อนหรือหลังทำการสมรสเท่านั้น ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น ๑๙๖ คน ประมาณร้อยละ ๗๕ ทำงานเฉพาะก่อนทำการสมรส เมื่อเปรียบเทียบสตรีในกลุ่มนี้กับสตรีที่ไม่เคยทำงานเลย พบว่าความต้องการในเรื่องที่ทำการศึกษานี้ ไม่ค่อยจะมีความแตกต่างกัน จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยก็ใกล้เคียงกันทั้งนี้ยกเว้นกลุ่มที่มีบุตรมีชีวิต ๕ - ๖ คน ความแตกต่างในเรื่องจำนวนบุตรในอุดมคติของสตรีเหล่านี้ จะเห็นได้ชัดถ้าพิจารณาเฉพาะผู้เคยทำงานทั้งก่อนและหลังการสมรส และผู้ไม่เคยทำงานเลย (ยกเว้นกลุ่มที่มีบุตร ๑ - ๔ คน) จะพบว่า ถ้าพิจารณาถึงจำนวนบุตรที่มีชีวิตประกอบไปด้วยจะพบว่าจำนวนบุตรในอุดมคติ สำหรับกลุ่มที่ไม่มีบุตร กับที่มีตั้งแต่ ๕ คนขึ้นไป มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด ในทุกกลุ่มอายุ นี้ก็แสดงให้เห็นว่าจำนวนบุตรที่มีชีวิตมีความสัมพันธ์กับจำนวนบุตรในอุดมคติ แต่ไม่มีความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นการผันแปรไปด้วยกันตามเหตุผลที่อธิบายไว้แล้วในตอนต้น

ตารางที่ ๑๔ จำนวนบุตรในอุดมคติโดยเฉลี่ยต่อสตรีอายุ ๑๕ - ๔๔ มีเพียงคน
จำแนกตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต และการเคยทำงานนอกบ้าน
ของสตรี

จำนวนบุตรที่มีชีวิต	การเคยทำงานนอกบ้านของสตรี			
	รวม	เคยทำก่อน และหลังการ สมรส	เคยทำก่อนหรือ หลังการสมรส	ไม่เคยทำเคย
รวม	๕.๐ (๙๕๖)	๓.๕ (๑๐๖)	๓.๔ (๑๙๐)	๕.๖ (๕๖๔)
ไม่มี	๓.๓ (๙๖)	๒.๓ (๔)	๓.๕ (๙๖)	๓.๕ (๘๙)
๑ - ๒	๓.๓ (๒๓๐)	๒.๔ (๓๖)	๓.๐ (๕๕)	๓.๕ (๑๕๕)
๓ - ๔	๔.๒ (๒๐๖)	๔.๕ (๒๖)	๔.๓ (๓๙)	๔.๒ (๑๕๔)
๕ - ๖	๔.๖ (๑๙๑)	๓.๙ (๓๐)	๔.๑ (๓๑)	๔.๕ (๖๐๐)
๗ คนขึ้นไป	๔.๙ (๖๑๓)	๓.๘ (๑๖)	๔.๙ (๒๑)	๔.๘ (๕๐)

$$\chi^2 = ๑๗.๑ \quad p > .๐๕$$

- จำนวนรวมของสตรีที่ศึกษาตรงจาก ๔๐๖ เป็น ๙๕๖ เพราะสตรีเหล่านั้นไม่มีในคำอธิบายเรื่องการแต่งงาน